

АФЕКТИВНА ПОЛЯРИЗАЦІЯ ЯК МЕХАНІЗМ РАДИКАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ: ПРОЯВИ МОВИ ВОРОЖНЕЧІ ЩОДО УКРАЇНЦІВ У СУЧАСНІЙ ПОЛЬЩІ

AFFECTIVE POLARIZATION AS A MECHANISM FOR RADICALIZING POLITICAL DISCOURSE: MANIFESTATIONS OF HATE SPEECH AGAINST UKRAINIANS IN MODERN POLAND

Свідерська О.І.,

orcid.org/0000-0001-6618-0559

кандидат політичних наук,

професор кафедри військової політології

Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка

У статті досліджено афективну поляризацію як механізм радикалізації сучасного політичного дискурсу та поширення мови ворожнечі щодо українців у Польщі. Виходячи з положень класичної політичної теорії, конструктивізму та сучасної політичної психології, обґрунтовано, що конструювання політичного «Іншого» є необхідною умовою формування колективної ідентичності, однак за певних політичних умов цей процес трансформується у морально забарвлену міжгрупову ворожнечу. Акцентовано, що афективна поляризація виходить за межі внутрішньополітичного протистояння та може поширюватися на міжетнічні й міжнаціональні відносини, формуючи негативні емоційні установки щодо зовнішніх соціальних груп.

Теоретичний аналіз ґрунтується на концепціях політичного розрізнення «друг – ворог», конструктивістських підходах до формування політичної ідентичності, теорії символічної загрози, ресентименту, морального виключення, політики образ і сучасних підходах до вивчення афективної поляризації.

На основі аналізу сучасних досліджень, соціологічних даних, офіційної статистики та публічних кейсів 2024–2026 років встановлено, що погіршення ставлення до українців у Польщі супроводжується зростанням кількості злочинів на ґрунті ненависті, посиленням антиімгрантської риторики, поширенням мови ворожнечі у цифрових медіа та поступовою нормалізацією окремих радикальних політичних наративів. Обґрунтовано, що цифрові платформи не створюють міжгрупову ворожнечу самостійно, однак прискорюють поширення емоційно забарвлених повідомлень, посилюють їхню видимість і сприяють переходу від символічної загрози до афективної поляризації та легітимації дискримінаційних практик.

Зроблено висновок, що мова ворожнечі є важливим чинником трансформації демократичного політичного дискурсу, який за умов популістської мобілізації, морального фреймінгу та цифрової медіатизації здатний посилювати міжгрупову поляризацію, знижувати суспільну толерантність до дискримінації та впливати на функціонування демократичних політичних інститутів і процесів.

Ключові слова: афективна поляризація; мова ворожнечі; політичний дискурс; політична комунікація; політична ідентичність; популізм; демократія; політичні інститути та процеси; «Інший»; символічна політика; ресентимент; моральне виключення; цифрові медіа.

The article examines affective polarization as a mechanism for the radicalization of contemporary political discourse and the spread of hate speech against Ukrainians in Poland. Drawing on classical political theory, constructivism, and contemporary political psychology, it argues that the construction of the political “Other” constitutes a necessary condition for the formation of collective identity. However, under specific political and communicative conditions, this process may evolve into morally charged intergroup hostility. The study demonstrates that affective polarization extends beyond domestic political divisions and may also shape interethnic and interstate relations by fostering negative emotional attitudes toward external social groups.

The theoretical framework is based on the concepts of the political distinction between “friend” and “foe”, constructivist approaches to political identity formation, symbolic threat theory, resentment, moral exclusion, the politics of grievance, and contemporary approaches to the study of affective polarization.

Drawing on recent scholarship, sociological surveys, official statistics, and documented public cases from 2024–2026, the article shows that the deterioration of attitudes toward Ukrainians in Poland has been accompanied by an increase in hate crimes, the intensification of anti-immigrant rhetoric, the spread of hate speech across digital media, and the gradual normalization of radical political narratives. It is argued that digital platforms do not generate intergroup hostility per se; rather, they amplify emotionally charged messages, increase their visibility, and facilitate the transformation of symbolic threat into affective polarization, thereby contributing to the legitimization of discriminatory practices.

The study concludes that hate speech has become an important factor in the transformation of democratic political discourse. Under conditions of populist mobilization, moral framing, and digital mediatization, it reinforces intergroup polarization, reduces public intolerance of discrimination, and affects the functioning of democratic political institutions and processes.

Key words: affective polarization; hate speech; political discourse; political communication; political identity; populism; democracy; democratic political institutions and processes; the political "Other"; symbolic threat; resentment; moral exclusion; digital media.

Постановка проблеми. Сучасні політичні процеси все частіше характеризуються емоційними механізмами політичної мобілізації. Умови глобальної суспільної турбулентності, військових конфліктів, економічної невизначеності та прискореної цифровізації політичної комунікації в корені змінили характер політичної взаємодії. Як наголошував Е. Гіденс, цифрова комунікація не лише пришвидшила обмін інформацією, а й трансформувала повсякденне життя, змінюючи способи сприйняття соціальної та політичної реальності [1]. З одного боку, інформаційне середовище сприяє збільшенню емоційної насиченості політичних повідомлень, а з іншого – поширенню сформованих у ньому нових моделей суспільної взаємодії. Одним із актуальних предметів дослідження у контексті політичної науки є афективна поляризація, яка характеризується переходом від ідейних розбіжностей до емоційно забарвленого протиставлення політичних та соціальних груп. У порівнянні із ідеологічною, вона ґрунтується насамперед на негативних емоціях щодо представників «іншої» групи, що поступово змінює характер політичної конкуренції, трансформуючи її у моральне протистояння [5]. При афективній поляризації політичні опоненти дедалі частіше сприймаються не як носії альтернативних політичних позицій, а як носії загрози суспільству, національній ідентичності чи національним цінностям.

Важливу роль у поглибленні афективної поляризації відіграють негативні емоції, що виникають у відповідь на масштабні соціальні трансформації. Наприклад, сучасний популізм здебільшого спирається на два взаємопов'язані комплекси емоцій: страх, пов'язаний із відчуттям незахищеності, втратою соціального статусу чи контролю над власним життям, та гнів, обурення і ненависть, які стають наслідком накопичених переживань приниження й соціальної несправедливості [22]. У сучасних дослідженнях доведено, що емоції не виникають ізольовано, а формуються під впливом структурних і культурних змін у суспільстві, створюючи сприятливі умови для політичної мобілізації. Наприклад, на думку Д. Муазі, переживання приниження виникає передусім як наслідок втрати контролю над власним життям, як на індивідуальному, так і на колективному рівнях [2]. Непрожитий або витіснений сором здатний трансформуватися у ресентимент, який спрямовується назовні у формі ворожості до символічно визначених «інших». М. Салмела та К. фон Шеєв опи-

сують два взаємопов'язані соціально-психологічні механізми цього процесу. Перший полягає у перетворенні страху, незахищеності та пригніченого сорому на гнів, обурення й ненависть до зовнішніх груп. Другий пов'язаний із пошуком нових колективних ідентичностей, які компенсують негативні переживання та забезпечують позитивну самооцінку через належність до нації, етнічної спільноти чи релігійної групи [22].

У нашій роботі ми розглядатимемо польський політичний дискурс як один із показових прикладів такого процесу, у якому політики постійно використовують з одного боку почуття колективної провини за окремі сторінки національної історії, а з іншого – пропонують альтернативний наратив, який зосереджений на героїзмі, жертвності та гордості польської нації, формуючи таким чином образ Польщі виключно як «жертви історичних подій, що прагне відновити справедливість». Такі інтерпретації історичного минулого виконують не лише меморіальну, а й політичну функцію, підсилюючи міжгрупові відмінності та створюючи передумови для морального виключення окремих соціальних груп.

Зауважимо, що попри стратегічне партнерство між державами після початку повномасштабної російської агресії, останніми роками у польському публічному просторі спостерігається помітне зростання мови ворожнечі, символічної стигматизації українців та використання історичної пам'яті як ресурсу політичної мобілізації. Однак, як показують численні дослідження, історичні травми самі по собі не породжують політичної конфронтації. Вони набувають політичної сили тоді, коли через моральний фреймінг, популістські наративи та емоційно насичену комунікацію трансформуються у засіб конструювання образу «небезпечного іншого» чим створюють умови нормалізації політичної ворожнечі. Додатковим чинником для поширення мови ворожнечі є алгоритми соціальних мереж, які самі-пособі її не породжують, однак створюють умови для соціального підкріплення, оскільки персоналізовані інформаційні потоки сприяють об'єднанню людей зі схожими емоційними переживаннями, унаслідок чого індивідуальні почуття образи або несправедливості набувають характеру колективного досвіду. Саме тому сучасна політика дедалі частіше нагадує боротьбу емоційних спільнот, у яких спільне переживання образи стає важливішим за раціональне обговорення політичних проблем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблематика афективної поляризації протягом останнього десятиліття набирає все більшого значення. Якщо ранні дослідження переважно розглядали поляризацію як наслідок ідеологічних відмінностей між політичними акторами, то сучасні дедалі частіше інтерпретують її як емоційний феномен, що ґрунтується на міжгруповій ідентичності, моральній оцінці політичних опонентів та формуванні стійкої міжгрупової ворожості (Ш. Айєнгар, Г. Суд, Я. Лелкес, Л. Мейсон, Л. Рейльян, Д. Гарція та ін.). У європейському науковому дискурсі формується окремий напрям, представлений роботами М. Салмели, Т. Капелос, К. фон Шефе, Дж. Слабі та інших дослідників, які пов'язують афективну поляризацію із ресентиментом, колективним нарцисизмом, моральним виключенням та політикою образ. Окремий пласт досліджень присвячений політичній мові ворожнечі, дегуманізації та механізмам її нормалізації у демократичних суспільствах (Р. Водак, М. Білевич, В. Сораль, К. Б'янкі, К. Кунц). Особлива увага приділяється цифровому середовищу, у якому алгоритмічне ранжування інформації сприяє швидкому поширенню емоційно насиченого контенту та підсилює міжгрупову конфронтацію (Бор, Петерсен, Муньйос Свідерська О, Гупало С. та ін.).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість досліджень афективної поляризації, політичної мови ворожнечі та цифрової політичної комунікації, більшість із них аналізує ці явища ізольовано. У цьому контексті механізм, через який афективна поляризація виходить за межі внутрішньопартійної конкуренції та трансформується у міжгрупову ворожість щодо зовнішньої соціальної спільноти залишається дослідженням недостатньо. Особливо це стосується польсько-українських відносин після початку повномасштабної війни РФ проти України, коли економічна конкуренція, історична пам'ять, символічні загрози та цифрові медіа взаємодіють, формуючи нові практики політичної делегітимації українців. Саме ця проблема і є предметом даного дослідження.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає у спробі окреслити афективну поляризацію як соціально-психологічний механізм радикалізації політичного дискурсу та виявити прояви мови ворожнечі щодо українців у сучасній Польщі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Протиставлення себе «Іншому» є необхідною умовою формування будь-якої колективної спільноти. Визначення того, «хто ми є», майже завжди відбувається через окреслення того, «ким ми не є», що дозволяє сформувати межі політичної, культурної чи національної ідентичності. Одним із перших

таку логіку обґрунтував К. Шмітт, який визначив розрізнення «друг – ворог» як фундаментальну категорію політичного. На думку дослідника, специфіка політики полягає у здатності політичної спільноти визначати тих, хто належить до «своїх», і тих, хто виступає політичним «Іншим». При цьому категорія «ворога» не означає особистої ненависті чи морального засудження, а позначає публічного суб'єкта, через протиставлення якому політична спільнота усвідомлює власну єдність та окреслює межі колективної ідентичності [24]. А. Вендт, представник конструктивістського напрямку теорії міжнародних відносин довів, що ідентичність держав, як і характер їхніх взаємин, формуються у процесі тривалої соціальної взаємодії, історичного досвіду та взаємної інтерпретації поведінки. Поведінка держав, на думку дослідника, залежить від їхнього сприйняття одна одної, яке формується через взаємодію та комунікацію [30]. Т. Хопф розглядає державну ідентичність як сукупність колективних наративів про власне минуле та місце у світі [13], а Дж. Вельдес показує, що навіть «національні інтереси» та «загрози» не є об'єктивними фактами, а формуються через політичний дискурс, історичну пам'ять та символічні інтерпретації соціальної реальності [29]. Отже, бачимо, що класична політична теорія та конструктивістський підхід сходяться у принциповому висновку: образ політичного «Іншого» не є випадковим або патологічним явищем, а виступає необхідним елементом формування політичної ідентичності. Однак, попри пояснення теоретиків, відкритим залишається питання, чому за певних умов політичний «Інший» перестає бути звичайним опонентом і трансформується у морально неприйнятний «ворог», щодо якого легітимізуються ворожнеча, дегуманізація та мова ненависті. Саме у цьому контексті доцільно розглянути явище афективної поляризації.

Як нами уже зазначалося, афективна поляризація відрізняється від ідеологічної тим, що ґрунтується на негативних емоціях щодо політичних опонентів. Її можна трактувати як емоційно обумовлену ворожнечу між політичними групами, що перетворює політичне змагання на морально забарвлене протистояння [12]. Здебільшого вона формується через символи, медіа, риторику політичних лідерів і соціально-психологічні механізми групової диференціації. Класичні дослідження розглядають афективну поляризацію переважно як емоційну ворожнечу між прихильниками політичних партій [15]. Зокрема, Л. Мейсон обґрунтувала концепцію «суперідентичностей», коли різні соціальні, релігійні та культурні приналежності індивіда зливаються в єдину мега-структуру, посилюючи лінію міжгрупового політичного розколу [18]. Однак сучасні європейські дослідження дедалі частіше демонструють, що механізми афек-

тивної поляризації можуть виходити і за межі між-партійної конкуренції, а класичне американське визначення цього феномену є надто вузьким для європейського контексту. Наприклад А. Рейлян, висуває припущення, що суспільні конфлікти в Європі часто розгортаються не навколо партійних брендів, а вздовж соціокультурних осей: ставлення до імміграції, євроінтеграції, націоналізму та захисту колективної ідентичності [20]. Цей підхід концептуально узгоджується з теорією «емоційних суспільств», над якою працюють Я. Слабі та К. фон Шеє [26] та ін. Дослідники демонструють, що соціальні емоції циркулюють не лише на мікрорівні між окремими індивідами, а й транслиуються через медіа та інституції, формуючи стійкі суспільно-політичні конфігурації. У такому контексті історична пам'ять через політичний дискурс і мову ворожнечі здатна трансформуватися в емоційно заряджену міжгрупову ворожнечу, у якій «Інший» маркується як «екзистенційна загроза» [11]. Значну роль у формуванні афективної поляризації відіграють саме політичні еліти, які використовують мову ворожнечі, демонізації та дегуманізації опонентів. Зростання рівня афективної поляризації корелює зі збільшенням кількості словесних нападів на кандидатів та радикалізацією політичних дискурсів [19]. До прикладу, праворадикальний популістський дискурс у Польщі характеризується критикою інтерпретацій національної історії, представлених у провідних засобах масової інформації, кінематографі та історіографії, які акцентують увагу на складних або суперечливих сторінках польського минулого. Політична риторика послідовно підкреслює роль поляків як жертв і героїв Другої світової війни, мінімізуючи дискусії щодо участі окремих поляків у Голокості. У низці досліджень така стратегія інтерпретується як спосіб нейтралізації колективного сорому та переорієнтації суспільної пам'яті на позитивні елементи національної ідентичності [14, 16].

Додатковим навантаженням на польсько-українські відносини у контексті непорозуміння щодо їхнього місця та ролі у Другій світовій війні є російсько-українська війна. Вона також впливає на загострення афективної поляризації у контексті польсько-українських відносин. Згідно матеріалів міжнародних медіа, у Польщі відбувається трансформація політичної риторики у повсякденну практику дискримінації. Зокрема, The Guardian наприкінці 2025 року констатував, що українці дедалі частіше стикаються у Польщі з вербальною агресією, дискримінацією та фізичними нападами. Видання пов'язує це із поєднанням трьох процесів: зміщенням політичного дискурсу у бік правого популізму після обрання Кароля Навроцького, активним поширенням дезінформації в соціальних мережах та історичною політизацією польсько-українських відносин [28].

Досліджуючи механізми поширення мови ворожнечі, польські дослідники, зокрема, Білевіч М. Сорал В. дійшли висновку, що її систематична присутність у публічному просторі поступово змінює соціальні норми сприйняття міжгрупової взаємодії. Регулярне відтворення зневажливої риторики формує уявлення про її нормальність, послаблює емпатію до представників аутгруп, легітимізує їхнє моральне виключення та руйнує антидискримінаційні установки. Унаслідок десенсибілізації суспільство дедалі меншою мірою сприймає мову ненависті як неприйнятну, що створює психологічні передумови для зростання толерантності до дискримінації й міжгрупової ворожнечі [8]. На думку польського соціолога Пьотра Длугоша, одним із чинників зростання негативного ставлення до українців стало посилення суб'єктивного відчуття конкуренції за економічні та соціальні ресурси, зокрема на ринку праці, житла, освіти й охорони здоров'я [3]. Це узгоджується із основними положеннями теорії реалістичного міжгрупового конфлікту, відповідно до якої міжгрупова ворожнеча виникає тоді, коли різні соціальні групи сприймають одна одну як конкурентів за обмежені ресурси [25]. До слова, ресурси необов'язково мають реально закінчуватися, цілком достатньо, щоб місцеве населення відчувало загрозу своїй економічній стабільності чи соціальному порядку. Прикладами цього можуть слугувати польські протести фермерів та аграріїв, наративи про те, що українці забирають у поляків робочі місця, претензії щодо соціальних виплат тощо. Водночас у сучасних умовах ця конкуренція дедалі частіше має не лише матеріальний, а й символічний характер, коли загроза стосується національної ідентичності, культурних цінностей чи історичної пам'яті [27].

Не менш показовою є ситуація з цифровим середовищем. Згідно результатів дослідженнями, лише упродовж серпня–листопада 2025 року польський сегмент соціальних мереж містив майже 186 тис. антиукраїнських повідомлень, що становило 98 % зростання порівняно з аналогічним періодом попереднього року. Близько 92 % такого контенту поширювалося на платформі X (Twitter), що свідчить про концентрацію такого політичного дискурсу саме у цифровому інформаційному середовищі [21, 22]. Найбільшою загрозою у контексті соціальних мереж є швидкість циркуляції повідомлень. Сьогодні цифрові платформи забезпечують дискримінаційним наративам миттєве масштабування через меми, короткі відео, візуальні образи та інші форми вірусного контенту [4]. До слова, дослідники пропаганди неодноразово наголошували, що масштабні прояви міжгрупового насильства ніколи не виникають раптово. Їм передують тривалий процес формування відповідного морального клімату, у межах якого

дегуманізуючі образи, стереотипи та символічні практики поступово стають соціально прийнятними [5]. К. Кунц, наголошує, що ще задовго до Голокосту нацистській пропаганді вдалося сформувати в німецькому суспільстві новий моральний консенсус, який ґрунтувався на поєднанні страху, колективної гордості та переконання у моральній правомірності виключення окремих соціальних груп [17]. Саме тому навіть карикатури, меми чи сатиричні образи не можуть розглядатися лише як форма розваги: вони накопичуються у колективній пам'яті, поступово змінюючи уявлення про те, хто є «своїм», а хто – «чужим» [6].

На нашу думку, доволі слушними є зауваги К. Банчі, про те, що визначальне значення має не лише зміст повідомлення, а й аудиторія, яка його сприймає [7]. Взагалі до численні дослідження доводять, що мова ворожнечі не просто ображає окремих людей, а конструює ієрархію між соціальними групами, легітимізує дискримінацію та закріплює переконання. Таким чином, шкода полягає не лише у конкретному висловлюванні, а й у тому, що суспільство поступово починає відтворювати відповідні мовні практики як норму. У результаті жертвами таких комунікацій стають не лише безпосередні адресати мови ворожнечі, а набагато ширша аудиторія, яка засвоює нові моделі соціально допустимої поведінки [9,10]. Отже, можна стверджувати, що цифрові платформи не варто розглядати як першопричину поширення ворожнечі, однак вони підсилюють уже наявні соціально-психологічні упередження, роблячи радикальні наративи більш помітними, повторюваними й суспільно легітимними. Репрезентативні опитування демонструють, що користувачі сприймають політичні дискусії в соціальних мережах як значно агресивніші та конфліктніші, ніж безпосереднє міжособистісне спілкування. З психологічного погляду, ми можемо це пояснити тим, що соціальні мережі допомагають зберігати анонімність. З іншого боку, йдеться про їхню унікальну можливість поширювати будь-який наратив максимально швидко. Це сприяє фрагментарності інформації та алгоритмічному ранжуванню контенту, що у свою чергу підвищує видимість емоційно насичених висловлювань, які викликають найбільшу взаємодію аудиторії. Між тим, кількість повідомлень про злочини на ґрунті ненависті щодо

громадян України демонструє стійку тенденцію до зростання, принаймні про це свідчать офіційні дані Головного управління поліції Польщі. Якщо у 2024 році було зареєстровано 267 повідомлень, то у 2025 році їх кількість зросла до 275, а лише за перше півріччя 2026 року поліція вже отримала 180 повідомлень, що приблизно на 30 % більше, ніж за аналогічний період попереднього року. Експерти стверджують, що при умові збереження такої динаміки річний показник може суттєво перевищити результати двох попередніх років.

Підсумовуючи, можемо зазначити, що наведені дані свідчать про те, що вияви мови ворожнечі у Польщі у бік українців вже не можна розглядати виключно як риторичний інструмент окремих політичних акторів або маргінальних груп. Її поширення супроводжується зростанням кількості злочинів на ґрунті ненависті, повсякденних проявів дискримінації та онлайн-агресії. Це дозволяє припустити, що афективна поляризація виходить за межі міжпартійної конкуренції та трансформується у міжгрупову ворожість, у якій українці дедалі частіше конструюються як символічний «Інший», щодо якого стають соціально прийнятними практики морального виключення, дегуманізації та політичної делегітимації.

Висновки та перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що мова ворожнечі щодо українців у сучасній Польщі не є ізольованим комунікативним явищем, а виступає одним із проявів ширшого процесу афективної поляризації політичного дискурсу. Встановлено, що формування образу українців як символічного «Іншого» відбувається через взаємодію історичної пам'яті, переживання символічної та реалістичної загрози, політичної мобілізації та цифрової комунікації. Теоретичний аналіз дозволив показати, що конструювання політичного «Іншого» є природним механізмом формування колективної ідентичності. Аналіз сучасного польського кейсу продемонстрував, що соціальні мережі та алгоритмічно організоване інформаційне середовище не створюють ненависть самі по собі, однак істотно прискорюють поширення емоційно насичених фреймів, нормалізують використання мови ворожнечі та сприяють її переходу із маргінального дискурсу до політичного мейнстріму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гіденс Е. Нестримний світ: як глобалізація перетворює наше життя / пер. з англ. Н. Поліщук. Київ : Альтерпрес, 2004. 100 с.
2. Муазі Д. Як культури страху, приниження та надії змінюють світ. Київ: Брайт Стар паблішинг. 2018. 184 с.
3. Нас дратують їхні прапори. Чи справді поляки більше не люблять українців і що це означає? BBC News Україна. 31 травня 2025. URL: <https://url.li/pvcefg> (дата звернення: 24.07.2026).
4. Свідерська О. Використання сорому та провини у політичному популізмі. *Науковий журнал «Politicus»* Випуск 5. 2022 С. 87–92.

5. Свідерська О., Крицкалюк Н. Дегуманізація ворога як метод воєнної пропаганди. *Науковий журнал «Politicus»*, 2026. Випуск 2. С. 148-152.
6. Свідерська О., Гупало С. Психологічні особливості сприймання мови ворожнечі. *Вісник Національного університету оборони України*, 2022. № 3 (67). С. 112–119.
7. Bianchi C. Asymmetrical Conversations Acts of Subordination and the Authority. *Problemgrazer philosophische studien*, 2019. №. 96. P. 401-418.
8. Bilewicz M., Soral W. Hate Speech Epidemic. The Dynamic Effects of Derogatory Language on Intergroup Relations and Political Radicalization. *Political Psychology*, 2020. №. 41. P. 3-33. <https://doi.org/10.1111/pops.12670>
9. Bor A., Petersen M. The psychology of online political hostility: a comprehensive, cross-national test of the mismatch hypothesis. *Am. Polit. Sci. Rev.*, 2022. № 116. P. 1–18.
10. Bor A., Marie, A., Pradella, L. Social media users experience more political hostility in less economically equal and less democratic societies. *Nat Hum Behav* 2026. № 10. P. 1083–1093 <https://doi.org/10.1038/s41562-026-02432-5>
11. Capelos T., Salmela M., Sullivan G., Chrona S. The Anti-Social Triad of Grievance Politics : An Integrated Model of Reactionism, Ressentiment and Collective Narcissism', *American Behavioral Scientist*, 2024. Volume 69, Issue 5 <https://doi.org/10.1177/00027642241240351>
12. Garzia D., Ferreira da Silva F., Maye S. Affective polarization in comparative and longitudinal perspective. *Public Opinion Quarterly*, 2023. vol. 87, №. 1. P. 219-231.
13. Hopf T. *Social Construction of International Politics: Identities and Foreign Policies*, Moscow, 1955 and 1999. Ithaca ; London : Cornell University Press, 2002. 229 p.
14. Iwanowska B., Kapranov Y., Stadniczeńko D., Dudek M. (2026). Hate Speech in the Platform Age at the Intersection of International Human Rights Standards, Political Mobilization, and Linguistic Mechanisms of Exclusion. *Teka Komisji Prawniczej PAN Oddział W Lublinie*, 2026. №. 19(1). P. 89–105. <https://doi.org/10.32084/tkp.10636>
15. Iyengar S., Sood G., Lelkes Y. Affect, not ideology: A social identity perspective on polarization. *Public Opinion Quarterly*, 2012. №. 76(3), P. 405–431. <https://doi.org/10.1093/poq/nfs038>
16. Kuziak M., Gosk H., Paczoska E. (red.). (Nie)opowiedziane. Polskie doświadczenie wstydu i upokorzenia od czasu rozbiorów do dzisiaj. Kraków : Universitas, 2019. 372 s.
17. Koonz C. *The Nazi Conscience*. Cambridge, MA: The Belknap Press of Harvard University Press. 2003. 362 p.
18. Mason L. I disrespectfully agree: The differential effects of partisan sorting on social and issue polarization. *American Journal of Political Science*, 2015. №. 59(1). P. 128–145. <https://doi.org/10.1111/ajps.12089>
19. Muñoz P., Bellogín A., Barba-Rojas R., Díez F. Quantifying polarization in online political discourse. *EPJ Data Science*. 2024. Vol. 13. Article 39. <https://doi.org/10.1140/epjds/s13688-024-00480-3>
20. Reiljan A. Fear and loathing across party lines (also) in Europe: Affective polarisation in European party systems. *European Journal of Political Research*, 2020. Vol. 59, no. 2. P. 227-488.
21. Reported hate crimes against Ukrainians in Poland up 30% this year. *Notes from Poland*, 2026. 17 Jul. URL: <https://surl.li/wowlqn> (дата звернення: 15.07.2026).
22. Rośnie liczba ataków na Ukraińców w Polsce. Tegoroczne dane KGP niepokoją. *Rzeczpospolita*, 2026. URL: <https://surl.li/khfonk> (дата звернення: 15.07.2026).
23. Salmela M. von Scheve Ch. Emotional Dynamics of Right- and Left-wing Political Populism *Humanity & Society*, 2018. № 42(4). P. 434-454. DOI:10.1177/0160597618802521
24. Schmitt C. *The Concept of the Political*. trans. by G. Schwab. Expanded ed. Chicago : The University of Chicago Press. 2007. 126 p.
25. Sherif M., Harvey O. J., White B. J., Hood W. R., Sherif C. W. *Intergroup Conflict and Cooperation: The Robbers Cave Experiment*. Norman : University Book Exchange. 1961. 155 p.
26. Slaby J., von Scheve C. *Affective Societies: Key Concepts*. New York : Routledge. 2019. 384 p.
27. Stephan W. G., Renfro C. L., Davis M. D. The Role of Threat in Intergroup Relations // *From Prejudice to Intergroup Emotions*. New York : Psychology Press, 2008. P. 55–72.
28. Walker S. Teach your daughter to speak Polish': Ukrainians in Poland face growing resentment. *The Guardian*, 2025. 22 Dec. URL: <https://surl.li/abgirm> (дата звернення: 15.07.2026).
29. Weldes J. *Constructing National Interests: The United States and the Cuban Missile Crisis*. Minneapolis : University of Minnesota Press. 1999. 322 p.
30. Wendt A. Anarchy is What States Make of It: The Social Construction of Power Politics. *International Organization*, 1992. Vol. 46, No. 2. P. 391–425.

Дата першого надходження статті до видання: 28.07.2026
 Дата прийняття статті до друку після рецензування: 25.08.2026
 Дата публікації (оприлюднення) статті: 28.09.2026